

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

УДК 342.99.245

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.1.13>

ГАЛУНЬКО В.В.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН**ACADEMIC INTEGRITY AS AN OBJECT OF LEGAL RELATIONS**

Актуальність статті полягає в тому, що повага і охорона права власності є невід'ємним чинником правової демократичної держави з розвинутим громадянським суспільством. При цьому треба підкреслити, що інтелектуальна власність потребує також, а у більшості випадків посиленого захисту. Одним із видів охорони інтелектуальної власності та забезпечення моральності в початковому процесі є дотримання академічної доброчесності. В останній час в українській науковій спільноті почали приділяти особливу увагу академічній доброчесності, що стало «камінням спотикання» і до сьогоднішнього дня. Саме академічна доброчесність є запорукою гарантування якісних, самостійних робіт здобувачів освіти різного гатунку та підняття особливо системи вищої освіти на новий рівень. Однак, слід зазначити, що до нині існують правові колізії у чинному законодавстві щодо визначення поняття академічної доброчесності, її предмету, об'єкту тощо. Вказане питання потребує додаткових досліджень з боку науковців різних галузей. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії держави права, теорії адміністративного права та діючого законодавства проаналізувати академічну доброчесність, як об'єкт правових відносин. Визначено, що у першу чергу академічна доброчесність – це етична поведінка кожного студента (курсанта), педагогічних та науково-педагогічних працівників щодо дотримання академічної доброчесності. По друге-це моральні аспекти прийняття на себе певних зобов'язань щодо дотримання академічної доброчесності. По-третє-це відкритість та інформаційність у сфері академічної доброчесності. За недотримання яких наступає юридична відповідальність. Наголошено, що учасники освітнього процесу – це широке коло суб'єктів, так у закладах вищої освіти: наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти; фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах; інші працівники закладів вищої освіти. Зроблено висновок, що академічна доброчесність як об'єкт правових відносин, має специфічний соціальний характер, як правове явище, що з'ясовує складну гуманітарну цінність високого наукового та освітнього рівнів, врегульовану нормами права, яка відповідає європейським стандартам країн-учасниць ЄС, направлену на забезпечення права інтелектуальної власності вчених, винахідників, власників патентів та інших осіб.

Ключові слова: академічна доброчесність, правові відносини, об'єкт, освіта, юридична природа, інтелектуальна власність, плагіат, відповідальність.

The relevance of the article is that respect for and protection of property rights is an integral part of a democratic state governed by the rule of law with a developed civil society. It should be emphasized that intellectual property also needs, and in most cases enhanced protection. One of the types of protection of intellectual property and ensuring morality in the initial process is the observance of academic integrity. Recently, the Ukrainian scientific community has begun to pay special attention to academic integrity, which has become a "stumbling block" to this day. It is academic integrity that is the key to guaranteeing quality, independent work of students of various grades and raising the system of higher education to a new level. However, it should be noted that there are still legal conflicts in the current legislation to define the concept of academic integrity, its subject, object, etc. This issue requires additional research by scientists in various fields. The purpose of the article is to analyze academic integrity as an object of legal relations on the basis of the theory of the state of law, the theory of administrative law and current legislation. It is determined that, first of all, academic integrity is the ethical behavior of each student (cadet), pedagogical and scientific-pedagogical workers regarding the observance of academic integrity. Second, there are the moral aspects of making a commitment to academic integrity. Third is openness and information in the field of academic integrity. Failure to comply with them is subject to legal liability. It is emphasized that the participants in the educational process are a wide range of subjects, both in higher education institutions: researchers, research and teaching staff; applicants for higher education and other persons studying in higher education institutions; specialists-practitioners who are involved in the educational process in educational and professional programs; other employees of higher education institutions. It is concluded that academic integrity as an object of legal relations has a specific social character, as a legal phenomenon that clarifies the complex humanitarian value of high scientific and educational levels, regulated by law, which meets European standards of EU member states, aimed at ensuring the intellectual property rights of scientists, inventors, patent holders and others.

Key words: *academic integrity, education, Intellectual Property, legal nature, legal relations, object, plagiarism, responsibility.*

Актуальність дослідження. Повага і охорона права власності є невід’ємним чинником правової демократичної держави з розвинутим громадянським суспільством. При цьому треба підкреслити, що інтелектуальна власність потребує також, а у більшості випадків посиленого захисту. Одним із видів охорони інтелектуальної власності та забезпечення моральності в початковому процесі є дотримання академічної доброчесності. В останній час в українській науковій спільноті почали приділяти особливої уваги академічній доброчесності, що стало «камінням спотикання» і до сьогоднішнього дня. Саме академічна доброчесність є запорукою гарантування якісних, самостійних робіт здобувачів освіти різного гатунку та підняття особливо системи вищої освіти на новий рівень. Однак, слід зазначити, що до нині існують правові колізії у чинному законодавстві щодо визначення поняття академічної доброчесності, її предмету, об’єкту тощо. Вказане питання потребує додаткових досліджень з боку науковців різних галузей.

Аналіз останніх досліджень. В дослідження лягли роботи наступних науковців: З теорії держави та права та інших галузей права : Дональд Л. МакКейб, В. Єрмоленко, С. Захаріна, О. Зайчук, Н. Оніщенко, Д. Сопова, О. Скакун, С. Фіялка, М. Фіцули. З адміністративного права, а саме: Б. Авер’янова, О. Бандурки, О. Безпалової, Ю. Битяка, В. Галуцька, В. Гарашука, Ю. Гаруста, І. Голосніченка, С. Гусарова, С. Ківалова, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, Р. Мельника, Г. Христова, Д. Хорошковської тощо.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії держави права, теорії адміністративного права та діючого законодавства проаналізувати академічну доброчесність, як об’єкт правових відносин.

Виклад основних положень. В Україні все більше звучить питання щодо академічної недоброчесності у наукових роботах, особливо науковців які займають високі державні пости і зобов’язані у першу чергу своєю поведінкою спонукати всіх до дотримання норм доброчесності. Запровадження у системі вищої освіти норм дотримання академічної культури і як наслідок культурної доброчесності підніме українські стандарти до європейських норм.

У нашому дослідженні, ми звернемо увагу проаналізувавши чинне законодавство щодо академічної доброчесності та визначимо чи є академічна доброчесність об’єктом правових відносин.

Звертаючи до розуміння об'єкти правовідносин слід зауважити, що існують різні підходи до його визначення та поняття. Так, теоретики права проф. О. Скакун зазначає, що об'єкти правовідносин – це матеріальні і нематеріальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини, здійснюють свої суб'єктивні юридичні права і суб'єктивні юридичні обов'язки [1], В. Єрмоленко, під об'єктом правовідносин розуміє те, з приводу чого виникає та існує саме правове відношення. Так, управлена особа може претендувати на надання їй іншою стороною якогось майна (грошей, речей тощо), володіти і розпоряджатися якимись цінностями й ін. [2]. Теоретики-адміністративісти визначають, що об'єктом правовідносин є те, з приводу чого вони виникають, на що націлені [3]. А. О. Зайчук, Н. Оніщенко поділили залежно від характеру і видів правовідносин їх об'єктами виступають: Матеріальні блага (речі, предмети, цінності), характерні головним чином для цивільних, майнових правовідносин (купівля-продаж, дарування, обмін, заповіт тощо). Нематеріальні особисті блага (життя, честь, здоров'я, гідність, свобода, безпека, право на ім'я, недоторканність людини), більшість з яких типові для кримінальних і процесуальних правовідносин. Поведінка, дії суб'єктів, різного роду послуги і їх результати. Продукти духовної творчості (твори літератури, мистецтва, живопису, музики, скульптури, а також наукові відкриття, винаходи – все, що є результатом інтелектуальної праці). Цінні папери, офіційні документи. Вони можуть стати об'єктом правовідносин, що виникають при їх втраті, поновленні, оформленні дублікатів. У наш час в країні склався ринок цінних паперів, акції купуються і продаються, тобто вони є об'єктами угод [4].

Словник української мови трактує слово «об'єкт», у декількох значеннях: філос. Пізнавана дійсність, що існує поза свідомістю людини і незалежно від неї 2. чого і без додатка. Явище, предмет, особа, на які спрямована певна діяльність, увага і т. ін.; предмет наукового і т. ін. дослідження, спеціальної зацікавленості, компетенції [5].

Говорячи за нашу сферу дослідження то це академічна доброчесність. Для початку визначення правових відносин академічної доброчесності давайте розберемо данні слова академічний та доброчесний. В вікі словнику дано таке визначення «академічний» походить від суц. академія, далі від ін. - грец. *Ἀκαδημία*, первонач. - назва місцевості (гаї) в древніх Афінах, де з 385 р. до н. е. знаходилася платонівська академія і де, за переказами, був похований герой Академ (др.-грец. *Ἀκάδημος*) [6].

В академічному словнику визначення слова «доброчесність, доброчесний» як той який живе чесно, дотримується всіх правил моралі [7]. Поняття та розуміння академічної доброчесності закладено у статті 42 Закону України «Про освіту» де визначено, що академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання [8]. Закон України «Про вищу освіту» зазначає, що академічна доброчесність - сукупність етичних принципів та здійснює відсилку до Закону України «Про освіту», та визначає це правила, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [9]. Говорячи за учасників освітнього процесу то це широке коло суб'єктів, так у закладах вищої освіти це: наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти; фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах; інші працівники закладів вищої освіти. До освітнього процесу можуть залучатися роботодавці [9]. Як відповідно до своїх функціональних обов'язків виконують різні напрями роботи.

У важливих для нашого дослідження Законах: «Про повну загальну середню освіту»; «Про професійну (професійно-технічну) освіту»; «Про наукову і науково-технічну діяльність» відсутні згадування про академічну доброчесність. Як і те, що відсутній дотепер і Закон України «Про академічну доброчесність. У проекті Закону України «Про академічну доброчесність» у статті 1 надавалось поняття академічної доброчесності та академічного тексту Так, академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження

освітньої (освітньо-творчої) та наукової (науково-технічної) діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників (суб'єктів) такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності [10]. Виходячи із вищевказаного, можемо стверджувати, що правовий пробіл у питанні розуміння поняття академічна доброчесність призводить до неоднозначних трактувань та розумінь цього питання. Так, наприклад, С. Захарін писав, що донедавна поняття «академічна доброчесність» у правовому полі України не існувало. Відтак, під цим словосполученням кожен міг розуміти що завгодно. «Академічна відповідальність» - поняття в першу чергу моральне (хоча і правове також), і ми не можемо допустити, аби боротьба за неї велася неправовими або неморальними засобами [11]. Д. Сопова, зазначила, що академічна доброчесність у майбутніх педагогів під час професійної підготовки, – це правила та морально-етичні принципи, якими мають користуватися всі учасники освітнього процесу для будівництва атмосфери взаємної довіри в академічному середовищі, оновлення системи освіти. Розуміння та прийняття академічних норм, створене на основі системної роботи та мотивації, є необхідним явищем для майбутніх фахівців освіти [12].

Також слід зазначити, як недолік, що відсутній і єдиний кодекс «Про академічну доброчесність» у більшості випадків вищі заклади освіти на підставі кодексу розробленого агентством із забезпечення якості вищої освіти, розробили та затвердили рішеннями вчених рад, свої внутрішні кодекси, які дуже різняться один від одного. Наприклад, Кодекс академічної доброчесності Національного агентства визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення службових обов'язків членами Національного агентства та усіма особами, які залучені до діяльності Національного агентства (співробітники Секретаріату Національного агентства, представники галузевих рад, експерти з акредитації освітніх програм тощо) (далі – учасники процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти) з дотриманням при цьому основних моральних і правових норм академічної поведінки [13]. Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини установлює загальні етичні принципи та правила поведінки, якими мають керуватися студенти, викладачі, адміністрація та співробітники університету під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності; визначає особливості дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти; види академічної відповідальності педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти; права осіб, щодо яких порушено питання щодо дотримання ними академічної доброчесності [14]. Тобто, єдиний механізм регулювання визначення академічної доброчесності чітко не вироблений та потребує додаткового дослідження та доопрацювання.

Таким чином, у першу-чергу слід зазначити, що академічна доброчесність це етична поведінка кожного студента (курсанта), педагогічних та науково-педагогічних працівників щодо дотримання академічної доброчесності. По-друге-це моральні аспекти прийняття на себе певних зобов'язань щодо дотримання академічної доброчесності. По-третє-це відкритість та інформаційність у сфері академічної доброчесності. За недотримання яких настає юридична відповідальність.

Висновки. Отже, академічна доброчесність як об'єкт правових відносин, має специфічний соціальний характер, як правове явище, що з'ясовує складну гуманітарну цінність високого наукового та освітнього рівнів, врегульовану нормами права, яка відповідає європейським стандартам країн-учасниць ЄС, направлену на забезпечення права інтелектуальної власності вчених, винахідників, власників патентів та інших осіб .

Список використаних джерел:

1. Скаун О.Ф. Теорія держави і права. Харків. Консум. 2001.656 с.
2. Єрмоленко В. Об'єкт у структура правовідносин. *Юридична Україна*. 2004. № 1. С.11-15
3. Комзюк А., Бевзенко В., Мельник Р. Адміністративний процес України: навч. посіб. Київ. Прецедент, 2007. 531 с
4. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс. Підручник. Київ. Юрінком Інтер. 2006. 688 с.
5. Словник української мови: в 11 томах. Том 5, 1974. Стр. 495.
6. Академічний. Вікісловарь. URL: <https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9> (дата звернення 24.08.2021)
7. Академічний тлумачний словник (1970—1980). Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/dobrochesnyj> (дата звернення 24.08.2021)

8. Про освіту. Закон України. Верховна Рада України. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Про вищу освіту. Закон України. 2021. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
10. Проект Закону України “Про академічну доброчесність”. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. 2021. URL:
11. Захарін С. Про академічну доброчесність. Блоги. Освіта.ua 2021. URL: <https://osvita.ua/blogs/74989/>
12. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки) випуск № 3-4 (56-57), 2018. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/37.pdf>
13. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. 2021. URL: https://www.oa.edu.ua/publik_information/ CODEX.pdf
14. Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету. 2021. URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc/%D0%9D%D0%BE%D1%80%>
15. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19#n613>
16. Закон України про академічну доброчесність преамбула. Проект. 2021. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%B>
17. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). Словник української мови: в 11 томах. Том 3, 1972. Стор. 624. URL: <http://sum.in.ua/s/Zmist>
18. Tricia Bertram Gallant, Amanda McKenzie, David Rettinger. Основи академічної доброчесності. ICAI
19. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Відомості Верховної Ради, 2014. № 37-38, ст. 2004.
20. Об академической добропорядчности в школах. Освіта.ua. 2021. URL: <https://ru.osvita.ua/school/82372/>
21. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. 2019. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/%d0%a0%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%96%cc%88>
22. Академічна доброчесність. Факультет фінансів, підприємництва та обліку. 2021. URL: http://ffpo.chnu.edu.ua/?page_id=5447

УДК 342.951: 347.22: 34.096

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.1.14>

ГРИЦАЙ С.О.

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ З ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ ЯК СУБ'ЄКТ АДМІНІСТРУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

NATIONAL COMMISSION ON SECURITIES AND STOCK MARKET AS A SUBJECT OF ADMINISTRATION OF VIRTUAL ASSETS IN UKRAINE

У статті проводиться дослідження принципів та методів адміністративного регулювання віртуальних активів з боку одного з ключових державних регуляторів, – Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Впровадження результатів науково-технічного прогресу в численних сферах суспільного життя та

© ГРИЦАЙ С.О. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін (Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»)